Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһуҥ!

САҤА ОЛОХ

Хаһыат 1931 сыл алтынньы 15 күнүттэн тахсар

ССКП ЧУРАПЧЫТААҔЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЙ ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААҔЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

№ 50 (6030) | 1984 сыл Муус устар 26 күнэ чэппиэр | Сыаната 2 харчы.

Колхозтаахтар, совхозтар үлэһиттэрэ! Сир оҥоһуутун научнайдык торуттэммит систематын активнайдык олоххо киллэриҥ!

Бурдугу, техническэй уонна тыа хаһаайыстыбатын атын культураларын үүннэриини элбэтиҥ!

Сааскы хонуу үлэлэригэр—чуолкай тэрээһини уонна үрдүк хаачыстыбаны!

(ССКП КК Ыҥырыыларыттан).

Сааскы ыһыыга кичэллээхтик бэлэмнэниэххэ

Хонуу үлэһиттэрин быйылгы соруктара эппиэттээхтэр: туорахтаах культуралар ыһыылара 57 гектарынан кэҥэтиллэн 5300 гектарга тиэрдиллиэхтээхтэр, кормовой культуралар 1800 гектарга ыһыллыахтаах, хортуоппуй 100, оҕуруот астара 22 гектарга олордуллуохтаахтар.

Оттон ыһыыга бэлэмнэнии адьас мөлтөх. Баччааҥҥа диэри биир да звено толору састаабынан үлэлии илик. Сорох отделениелар звенолар састааптарын, киһилэри ким салайыахтааҕын да сите-хото чуолкайдаабакка олороллор.

Агрохимическай дьаһаллар болдьохторо тутуһуллубата. Бааһыналарга баара-суоҕа 43440 тонна, ол иһигэр «Сельхозхимия» холбоһугуттан 15962 тонна, органическай уоҕурдуу киллэриллиннэ, 9764 эрэ гектарга хаар типтэриллэн сорудах 300-чэкэ гектарынан толоруллубата. Бу үлэлэргэ сиэрэ суох бытаарыыны «Чурапчы» совхоз таһаарда.

Ыһыы сиэмэтин улахан аҥара атын сиртэн аҕалыллынна. Билигин баар 1173 тонна сиэмэ бурдуктан сиччах 264 тонната эрэ кондициялаах. Оттон «Мындааҕайы» совхозка кондициялаах сиэмэ суоҕун тэҥэ. Карл Маркс аатынан совхозка сыл ахсын бараллар 10—20 тонна элитнэй сиэмэ сөптөөхтүк харайыллыбат, туһаныллыбат. Атын да хаһаайыстыбалар баар сиэмэни барытын сыа-сым курдук тутан кондициятыгар тиэрдэ ыраастыы иликтэр. Маныаха үлэһит илии, техника туруоруллубут курдук эрээри, баара-суоҕа 702 тонна сиэмэ бастакы уонна иккис ыраастааһыны барда. Сиэмэ тахсыытыгар 72—76 быһыыҥҥа тиэрдилиннэ. Оройуоннааҕы семенной лаборатория рекомендациялара, түмүктээһиннэрэ тутуллубаттар, онуоха специалистар да оттүлэриттэн ирдэбил, хонтуруол олохтоммот. Сиэмэ бурдугу эмтээһин саҕалана илик.

Ыһыыга туттуллар холбонор техника, тракпордар бу ый 20 күнүгэр диэри бэлэм буолуу линейкатыгар туруоруллубут буолуохтаахтар этэ. Оттон өрөмүөннээһин алус хойутаан саҕаланна. Эрилик Эристиин аатынан уонна Карл Маркс аатынан совхозтарга техниканы өрөмүөннүүр площадкаларга, мастерскойдарга саҥа чөмөхтүү, бэрийэ сатыыллар. Капитальнайдык өрөмүөннээччилэртэн уратылар тракпордар быстах өрөмүөҥҥэ туруорулла иликтэр. Бу үлэни совхозтар кылаабынай инженердэрэ, отделениелар механиктара кытаанах хонтуруолга ылыахтарын наада.

Кэнники сылларга совхозтар бааһыналарын иэннэрэ чуолкайданан тураллар. Олорго тэһэлүү центнер минеральнай уоҕурдуу ханнык көрүҥэ киллэриллиэхтээҕэ чопчу быһаарыллыбыта эрээри, специалистар ол картограмманан салайтарбаттар. Бэйэ күүһүнэн минеральнай уоҕурдууну киллэриини Эрилик Эристиин аатынан совхозтан уратылар былааннаабакка, аҥардастыы «Сельхозхимия» холбоһукка сөҥнөнөн олороллор. Бу сыыһа. Химиялааһын уопсай дьыала буоларын умнумуохха!

«Мындааҕайы», Эрилик Эристиин аатынан уонна «Чурапчы» совхозтар быйыл туорахтаах культуралар 35—22 бырыһыанын сааскы хорутууга ыһыахтаахтар. Ыһыы технологиятын, үлэ тэрээһинин хаһаайыстыбалар даҕаны тупсараллара эрэйиллэр.

Быйыл тохсунньута ССРС Министрдэрин Совета «1984 сылга сааскы хонуу үлэлэрин түргэтэтиигэ уонна ыһыыга эбии дьаһаллар туһунан» уураахта ылыммыта. Уураах сааскы ыһыыны тэрээһиннээхтик ыытыыга үрдүк хаачыстыбалаах сиэмэнэн толору хааччыйарга, массыына-трактор паркатын үлэҕэ бэлэмнээһинин бириэмэтигэр ситэрэргэ уонна тыа хаһаайыстыбатын техникатын саппаас чаастарынан, минеральнай уоҕурдуунан, уматык-оҕуйуох матырыйаалларынан толору хааччыйарга соругу туруорбута. Тыа хаһаайыстыбатын управлениета, совхоз директордара уонна парткомнара ити уураах олоххо киллэриигэ таһаарыллыбыт итэҕэстэри туоратыыга суһал дьаһаллары ылаллара эрэйиллэр. Маныаха бытаарыы иһин буруйдаахтартан хаһааҥҥытааҕар да кытаанахтык ыйытыахха наада.

Маай иннинээҕи ударнай вахта

Эдэр ыанньыксыт ситиһиитэ

Эрилик Эристиин аатынан совхоз Хайахсыттааҕы отделениетын «Сырдык» комсомольскай-ыччат фиерматын эдэр ыанньыксыта, коммунистическай үлэ ударнига Елизавета Герасимова кыстык ааспыт ыйдарыгар хас биирдии фуражнай ынаҕыттан 727-лии кг ыаныгар 869-туу кг үүтү ыата.

Комсомолка, Первэй Маай иннинээҕи социалистическай куоталаһыыга киирсэн сыл бастакы кварталыгар ынаҕын ахсыттан былааны таһынан 191-дии кг үрүҥ илгэни ылбыта. Киһи билигин күнүгэ ыалловуйунан 1 центнертэн тахсалыы үүтү ыыр.

А. КУЗЬМИНА.

Былааны таһынан

Быйылгы кыстыкка оройуоҥҥа ыҥырыылаах Карл Маркс аатынан совхоз Мугудайдааҕы отделениетын опыттаах бороосу көрөөччүлэрэ А. В. Смирникова уонна И. Д. Петрова муус устарга да үчүгэй түмүктэри ситистилэр, көрөр-харайар ыччат сүөһүлэрин эччирэппэккэ иитэн хас биирдиилэрин туһааннааҕынан 14,8 кг уонна 15,7 кг төлөһүттүлэр.

Итинэн Маай иннинээҕи куоталаһыы кыайыылаахтара кыстыкка балиэтэммит кирбиилэрин хайыы-үйэ 43-39 кг аһардылар.

А. ПЕРМЯКОВА.

Саҥа площадка

Чакыр Эбэтигэр бу күннэргэ 50 ньирэйгэ аттах үрдүгэр турар саҥа күүлэйдиир площадка тутуллан үлэҕэ киирдэ.

Манна «Дьулуур» комсомольскай-ыччат ферма коллектива көрөр ньирэйдэрэ салгылыахтара.

Г. КУЗЬМИН.

Болдьоҕун иннинэ

Болтоҥотооҕу бородуукта (сэбиэдиссэй О. И. Догдонова) уонна пром. товарнай (М. Н. Местникова) маҕаһыыннар коллективтара розничнай табаар эргиирригэр сыл бастакы кварталынааҕы былааннарын ситиһиилээхтик толорбуттара.

Кооператордар муус устарга өссө дьулуурдаахтык үлэлээн ыйдааҕы кирбиилэрин В. И. Ленин төрөөбүтэ 114 сылын көрсө ылбыттара уонна бу декадаҕа ыам ыйын суотугар үлэлииллэр.

М. ТРОФИМОВА.

Көхтөөх турунуу

Карл Маркс аатынан совхоз Бахсытааҕы отделениета быйыл тутууга улахан былааннаах: 24 миэстэлээх гараж, 16 миэстэлээх баанньык, икки олорор дьиэ тутуллуохтаахтар. Ону таһынан улахан капитальнай өрөмүөннэр, саҥа сайылык ситэриллиитэ көрүллэллэр.

Тутуу маһын кэрдиитигэр олунньуттан саҕалаан 7 киһилээх А. А. Мохначевскай звенота таһаарыылаахтык үлэлээтэ. Маһы трелевкалааһыҥҥа ордук тракторист И. Н. Баишев дьулуурдаахтык сырытта. Кылгас кэм иһигэр тыаҕа бэлэмнэммит 1300 кубометр мас барыта тутуу площадкаларыгар таһылынна. Ордук таһаарыылаахтык шофер Н. К. Барашков үлэлээтэ.

Г. ЕГОРОВ.

МАГИЛЕВСКАЙ УОБАЛАС. «Бобруйскфермаш» производственнай холбоһук убаҕас органическай уоҕурдуулары киллэрэр агрегаттары оҥорооччулара быйыл былааны таһынан үлэ оҥорумтуотун 1,2 бырыһыанынан үрдэтэргэ, бородууксуйа бэйэтэ турар сыанатын 0,6 бырыһыанынан намтатарга, массыыналар хаачыстыбаларын үрдэтэргэ соруктаннылар.

Снимокка: «РЖТ-8» массыыналары хомуйар конвейер учаастактарыттан биирдэстэрэ.

ССТА фотохрониката.

АҺАҔАС КОСМОСКА ҮЛЭ

«Салют-7»—«Союз Т-11»—«Прогресс-20» орбитальнай комплекс экипаһа былааннаммыт программаны салгыы толорор.

Муус устар 23 күнүгэр космонавтар Леонид Кизим уонна Владимир Соловьев аһаҕас космоска таҕыстылар уонна станция тас өттүгэр былааннаммыт үлэлэрэ салҕааһыныгар бэлэмнэнэр операцияны толордулар.

Станцияттан тахсар люк аһылынна, уонна командир бортинженеры кытары аһаҕас космическай куйаарга таҕыстылар. Киһилэр станция тахсар өттүгэр аналлаах трапы, инструменнардаах контейнеры таһаардылар, ол кэннитэн олору үлэлиэхтээх сирдэригэр тастылар. Космонавтар трабы тэннитилэр итинэн станция тас эркинигэр сыһыары туттардылар. Контейнердэр эмиэ онно сыһыарыллыннылар.

Ити үлэни уонна атын бэлэмнээһин операцияларын толорон баран космонавтар станция иһигэр киирдилэр. Леонид Кизим уонна Владимир Соловьев аһаҕас космоска сылдьыыларын уопсай бириэмэтэ 4 чаас 15 мүнүүтэнэн тэҥнэстэ. Чинчийээччи-космонавт Олег Атьков космонавтар тахса сылдьыыларын устатыгар станцияҕа рабочай отсекка олордо уонна командиры кытта, бортинженеры кытары сибээһи тутуһа-тутуһа, бортааҕы системалар үлэлэрин хонтуруоллаата.

Аһаҕас космоска уонна станция иһигэр бары үлэлэри толорон орбитальнай комплекс экипаһа чуолкайдык, былааннаммыт графикка толору сөп түбэһиннэрэн үлэлээтэ.

(ССТА).

„КЫҺЫЛ СУБУОТАҔА“

СЫЛАҤ

Коммунистическай үлэ бырааһынньыгар «Чурапчы» совхоз үрдүнэн 1250 киһи тахсыта. Киһилэртэн 231-дара фермаларга үлэлээн 53 центнер үүтү ыабыттар, 4,7 центнер привеһи ылыллар. Ити күн 2500 устуука сиэрдийэ бэлэмнэннэ, 490 кубометр саһаан мас кэрдилиннэ. 41 трактор, 11 автомашина тиэйэр-таһар үлэлэргэ сырыттылар.

Үлэ бырааһынньыгын көрсө бороосу көрөөччүлэртэн хас биирдии тобоҕу Т. Д. Андреева 119 кг, Н. Н. Демьянов 224 кг төлөһүтэн кыстыктааҕы сорудахтарын толордулар. Ыанньыксыттар хас биирдии фуражнай ынахтан М. Д. Никифорова 391, З. Н. Полтодьяконова 3.2, М. Н. Иванов 347 уонна Е. П. Макарова старшайдаах «Молодежнай» ферма коллектива 384 кг үүтү ыан түөрт ыйдааҕы кирбиилэрин ыллылар. Совхоз 5 шофера, 10 тракториһа эмиэ ыам ыйын суотугар үлэлээтилэр. Киниэртэн шофердар оройуоннааҕы Совет депутаттара Н. А. Потапов уонна А. С. Зиновьев былааннарын туһааннааҕынан 192-185 бырыһыан толордулар, оттон тракторист Е. Е. Дьячковскай, С. Н. Макаров 2—3 бүк куоһардылар.

К. Макарова.

БОЛУГУР

Ленинскэй коммунистическай субуотуҥҥа «Мындааҕайы» совхозка 389 киһи тахсыта.

Үлэ ордук тэрээһиннээхтик совхоз киин отделениетыгар барда. Манна 28 киһи Саһыл Сыһыыга сылгы иитэр базаны тутууга үлэлээтилэр. Атыттар 87 кубометр баҕана итиэннэ сиэрдийэ маһын соҕотуолкалаатылар, 43 оту куруулаатылар, 94 кубометр саһааны оҕустулар. Пенсионердар итиэннэ дьиэ хаһаайкалара субуотунньукка 300 баҕананы бэлэмнээтилэр, 229 ынах быатын хаттылар. Оттон Соло[illegible] ниэтыгар 1300 устуука сиэрдийэ бэлэмнэннэ, 40 кубометр саһаан кэрдилиннэ, 21 тонна сиэмэ бурдук кууланна.

С. Попов.

БОЛТОҤО

Субуруускай аатынан совхозка саҥа тэриллибит Кындал биригээдэтигэр совхоз киин аппаратын специалистара бары көхтөөхтүк тахсан, сүөһүнү уотар площадка тутуутугар анаан 500-кэ сиэрдийэни, элбэх баҕана маһын бэлэмнээтилэр. Олохтоохтор 80 кубометр оттук маһы саһааннаатылар.

Киэһэ В. И. Ленин төрөөбүтэ 144 сылыгар аналлаах митинг буолла. Митинг кэнниттэн киин аппарат специалистара концерт көрдөрдүлэр.

В. Монастырев.

ҮЛЭ ПАРТИЙНАЙ ОЛОХ СТИЛЭ

СИРЭЙДЭЭН-ХАРАХТААН ТУРУОРБАТАХХА

Субуруускай аатынан совхоз коммунистарын уопсай мунньаҕар «Партиицҕа отчуоттар уонна быыбардар сүрүн түмүктэрин уонна партийнай тэрилтэлэр соруктарын» итэҕэлэ «Молдавия Компартиятын Киин Комитета ССКП КК сэтиньньитээҕи (1982 с.) Пленумун көрдөбүллэригэр сөп түбэһиннэрэн партийнай тэрилтэлэр үлэлэрин стилин уонна ньымаларын тупсарыыга үлэтин туһунан» ССКП Киин Комитетын уураахтарын олоххо киллэриигэ партийнай тэрилтэ соруктарын туһунан дакылааты совхоз парткомун секретара С. П. Никитин оҥордо.

Аасыыт отчуоттуур-быыбардыыр мунньахтарга коммунистар критическэй этиилэрин олоххо киллэриигэ партком туһаайыллаах дьаһаллар былааннарын оҥорбута, онно сүрүннээн үлэлиир. Ол эрээри сыыйтааҕы партийнай тэрилтэлэр бойобуой дьоҕурдарын үрдэтиигэ, производствоны салайыыны тупсарыыга, толоруунү хонтуруоллааһыҥҥа, коммунистартан кэрдэбүлү күүһүрдүүгэ биллэр-көстөр хамсааһын оҥоһуллубатах. Ээл-даал үлэлээччилэр, үлэ дьиссипилиинэтин кэһээччилэр, бороҕуулсуттар совхозка билигин да баалар. Хаһаайыстыбаннайа суох быһыы, общественнай баайы-дуолу хорҕомноохтук аахсыылара көстүталлар. Кэмчилээһин режимэ, харыстааһынньыг буолуу ситэ-хото олохтоно илик. Администрация үлэтин хонтуруоллуур комиссиялар, народнай хонтуруол группалара биһилэрин аналларын барытын толорор буолбатахтар. Общественнай тэрилтэлэргэ партийнай сабыдыал ситэтэ суох. Специалистартан уонна орто сүһүөх салайар кадрдартан үлэҕэ ньиэн-тоҥон тэрийии итэҕэстик ирдэнэр. Итилэр тустарынан дакылаакка ахтыллыына эрээри, сирэйдээн-харахтаан ким да критикаламмата.

Кэпсэтиигэ тыл этиит Хатылы отделениетын партийнай тэрилтэтин секретара, сельсовет исполкомун председателэ И. Я. Чичигинаров Улуу Кыайыы 40 сылын көрсө бииһиэхтэн тусаран оҥоруута туруоруллубут сорунтар аҕардас эрбэммит матырыйаалар суохтарыһан толоруллубат куттахламмыттарын, совхоз прораба С. К. Сутаков Болтоҥоҕо туттуу бастайааннай бириигэдэтэ муоста оҥоруутуттан ордууну былааннаах үлэтин тобулбокко иһэрин, Болтоҥо сельсоветын исполкомун председателэ К. К. Павлуцкай нэһилиэккэ общественнай бэрээдэги бөҕөргөтүүгэ үлэ ыытыллыбатын критикалаатылар. Профком председателэ У. Н. Атласова Хатылыга саҥа, аныгылыы тиһиллиэх Культура дьиэтин тутар надаалаҕын ыйда. Итиннэ тэҥэ кэпсэтиигэ Хатылы отделениетын управляющайа И. П. Яковлев уонна совхоз директора А. В. Ефремов кыттыыннылар. Оттон быһаччы производствоҕа үлэлээччилэр, эппиэттээх дуоһунастаах уонна партийнай сорудахтаах коммунистар, үлэҕэ уонна олоххо баай опыттаах мунньуммут ветераннар тыл эппэтэхтэрэ олуонаҕа дылы. Итинэн сибээстээн партийнай мунньахтар оруолларын үрдэтиигэ сапааны атастаһыаҕы баҕарыллар.

Бу мунньахха кэпсэтии киинигэр чопчу салайыы стилин уонна ньымаларын тупсарыы боппуруостара туруохтаах этилэр. Ол кыаллыбата, үксүн хаһаайыстыбаннай боппуруостарга охтуу буолла.

Партийнай мунньахтар коммунистары ситии оскуолатынан буолуохтаахтар, чопчу боппуруостары быһаарыы суолларын чуолкайдыахтаахтар. Итиэ оттүнэн мунньах бэйэтин сыалын сиппэтэ диирэ сыыһа. Оннооҕор чопчу хаһаайыстыбаннай тэрийиир үлэҕэ сыһыаннаах боппуруостарга кэнники кэмҥэ бочуумнаах уураахтар ылыллыбат буоллулар. Онон мунньахтар олоххо сочуо-бачча суолунан хааллабаттар. Ол бу мунньахха эмиэ хатыланна. Холобур, бөһүөлэк генеральнай былаана суох буолан тутуу бэрээдэктэммэтин туһунан принципиальнай туруорсуу аҕардас үгүс өрөскуоту эрэйэр диэн аттаан аккаастанна. Итинэн биир туруорсар, иккис аккаастыыр курдук буолан таҕыста.

Совхоз пятилетка төрдүс сылын сорудахтарын толоруута хас биирдии коллективтан, хас биирдии үлэһиттэн быһаччы тутулуктаах. Оттон ол производственнай да, государственнай да дьиссипилиинэни бөҕөргөтүүнэн, туруоруллубут учаастакка эппиэтинэһи үрдэтиинэн эрэ ситиһиллиэҕэ. Онон партийнай мунньахтар оруолларын үрдэтии, уураахтары толоруунy күннэтэ тэрийии уонна ирдээһини быһаарар оруолланахтар. Партийнай үлэ стилин уонна ньымаларын саҥа кэрдөбүллэргэ сөп түбэһиннэрэн тордуттэн тупсарыы—совхоз парткомун, сыахтааҕы партийнай тэрилтэлэр уталыттыллыбат соруктара.

Н. СОЛОВЬЕВ,
хаһыат общ. корр.

Рабочай кадрдары —болҕомтоҕо

Соторутааҕыта ССКП райкомугар Чурапчы 13 №-дээх СПТУ, совхозтар, райсовет испо норуот үөрэҕириитигэр отделын уонна леннай холбоһук салайааччыларын проф иэҕа ыччат үөрэнэ киириитин тэрийии лище выпускниктарын үлэҕэ ылыы, олоохт лэтин боппуруостарыгар сүбэ мунньах Мунньаҕы ССКП райкомун иккис секретара С. Макаров салайан ыытта.

Училище VIII кылаастаах бүтэрбиттэри үөрэххэ ылыы былааныгар сыл аҕыс сыл толорбот. Ол бириэчиннэлэрин ыйыталарыгар профтех-үөрэхтээһин республикатааҕы управлениетын инспектора С. П. Ноговицын этэ:

—Бастакытынан, совхозтар эдэр идэлээх кадрдары бэлэмнээһиннэригэр ситэтэ суох дьарыктаналлар. Холобур, кэнники үс сылга Эрилик Эристиин аатынан совхоз (директор Сергеев С. И.) 48 оннугар 9, «Чурапчы» совхоз (Михайлов И. Г.) 29 оннугар 13, Субуруускай аатынан совхоз (Ефремов А. В.) 17 оннугар 9 эрэ ыччаты үөрэттэрдилэр. Оттон итэ хаһаайыстыбалар идэлээх рабочайдарга наадыйбат буолбатахтар эбээт! Итэ кэм устата «Чурапчы» совхоз училищеттан 36, Субуруускай 16, Эрилик Эристиин 17 рабочайы ылбыттар. Оройуон тыатын хаһаайыстыбата билигин даҕаны сүүһүнэн иччинник үлэһиттэргэ наадыйар.

Иккиһинэн, төрөппүттэр ортолоругар бу өттүнэн массабай өйдөтөр үлэ мөлтөхтүк тэриллэр.

—СПТУ салаатата соторутааҕыта оройуон совхозтара уонна оскуолалара үөрэнээччилэрэ идэҕэ туһаайыыларын хайдах дьарыктаналлартан биллэҕи сарыыта,—диэтэ училище директора М. М. Максимов. —Онно көстүбүтүнэн, Чурапчы уонна Хатылы орто оскуолаларын ыытар үлэлэрин былааныгар идэҕэ туһаайыы кэтүттүүгэ хаалбыт. Дириҥ орто оскуолатын уопсай былааныгар 12 пууннаах туспа раздел баар эрээри кылаас салайааччыларын былааныгар олорон 2-тэ эрэ киллэриллибит. Оскуолаларга идэҕэ туһааныыга аналлаах мунньуктар суохтар. Совхозтарга бу үлэ эмиэ болҕомто таһыгар хаалларыллыбыт. Быйыл училищеҕа төрөппүттэр түмсүүлэрин икки тогул болдьоон кордүбүт да, совхозтар салайааччылара суолта биэрбэккэлэр, тоҕунна. Училищеҕа үһүс сылын ыытыллар VIII кылааһы бүтэрээччилэр слеттарыгар кэлээччилэрэ Эрилик Эристиин аатынан совхоз салалтата кэмигэр транспорынан хааччыйбакка киин территориятыгар баар оскуолалар үөрэнээччилэрэ былырын слет бүт эрэ, быйыл 1 час таап кэллилэр.

Аҕардас итэ да лар бу үлэр ыраахтаах ситэ кордөроллөр. Оттон Верховнай Советы аҕай буолан васпы сиятыгар «Ситэ орто оскуолабы бүт тэрин кэнэ үөрэ лэри профтехутиан та ылыы быһа икки тогул үлэ диэн бэлиэтээн. 1 дээх СПТУ 1984- сыллардаах үөрэх гар 150 (аасыыт сы ҕытааҕар 95-нэн ол иһигэр биһиги йуоммутуттан 61 ыч үөрэххэ ылыахтаах. чаты үлэҕэ ититиэ һи личнойын ыытыбо хааччыстыбатын ит идэлээх эдэр рабо кадрдары бэлэмнээһи профтех-үөрэхтээһин ты суолталааҕын, чоп идэни баһылааһын үр лээччигэ олоххо сү талар кыаҕы кэнэтэр төрөппүттэр, туһаанна салайааччылар өйдүү рэ, бу үлэҕэ ньиэн-тоҥон олохтоохтук ылсаллар эрэйиллэр.

Кэнники икки сылга оройуон совхозтарыгар уонна агропромышленнай холбоһук тэрилтэлэригэр училище 130 вы пускнига үлэҕэ ананн ыттан 117-тэ үлэҕэ ылы лыбыт. Билигин киниле тэн, Советскай Армия ынырыллыбыттартан ур ты, 67-тэ (57 бырыһы нара) эрэ үлэлии сылдь лар. Кадр кэлэ-бара т руута Субуруускай аа нан совхозка (33 быр һыан), «Чурапчыга» (бырыһыан) ордук аа Ити үрдүнэн совхо салайааччылара анал кадрдар кэлиилэрин к мэхтик учуоттуу үлэҕэ ылыы туһунан рикээһ» кэмигэр таһ баттар, эдэр рабочай корүүлэр чэпчэтил толору оҥорботтор, дэргэ үлэлиир уонна рор усулуобуйаны суох тэрийэллэр, төрү ылбыт идэлэри үлэлээпэттэр.

Рабочай кадрдарга ник сыһыан социа даҕаны, экономиче даҕаны өттүнэн оч улахан. Ол учуоттан наада. Сүбэ мунньах тыллаахтара ити биир түмүккэ кэлли

М. МИХАЙЛОВА,
хаһыат анал. корр.

ССКП КК муус устардааҕы (1984 с.) Пленумун уонна ССРС Верховнай Советын бастакы сессиятын түмүктэринэн лекциялар, дакылааттар, бэсиэдэлэр

бирикиэринэй тематикалара

ССКП КК Пленумугар табаарыс К. У. Черненко этиитэ, Пленум уураахтара—партия уонна норуот үлэлэрин программата.

Советскай обществоҕа ССКП салайар оруола үүнүүтэ.

Советтар—ССРС политическэй төрүтэ, социалистическай тутуу модун күүстээх орудиета.

Үлэһиттэр государствоны салайыыга кииниик кыттыылара—социалистическай тутул дьиҥ-чахчы демократиятын чаҕылхай көстүүтэ.

Хаһаайыстыбаннай уонна культурнай тутууга Советтар оруоллара үрдээһинэ.

Үлэһиттэри коммунистическай иитиигэ күүһүрдүүгэ Советтар соруктара.

Советтар үлэлэригэр сокуону олохтооһун, салайыы уонна хонтуруоллааһын биир кэлим буолууларын ленинскэй принцибэ.

Депутаттар ыйытыктара—Советскай былаас органнарын быһаарыыларын толорууну хонтуруоллааһын көдьүүстээх формата.

Дьиссипилиинэ уонна тэрээһиннээх буолуу—социалистическай олох тутулун быстыспат бэлиэлэрэ.

Государственнай былаас—сокуон.

Үлэ оҥорумтуотун үрдэтиигэ, бородуукусуйа сиэбэстээмэһин намтатыыга былааны аһары толоруу—хас биирдии үлэ коллективын патриотическай иэһэ.

Сокуоннары кытаанахтык тутуһуу—хас биирдии гражданин эбээһинэһэ.

Советскай сокуоннар—үлэһиттэр интэриэстэрин көмүскээһиннэ.

Эһиги предприятиеҕытыгар үлэ коллективтарын туһунан Сокуон хайдах тутуһуллары?

ССРС норуоттарын доҕордоһуулара—социализм улуу ситиһиитэ.

Эйэни чөлүгэр хааллара, ядернай сэриини туоратар иһин ССКП уонна Советскай государство охсуһуулара.

Аан дойдутааҕы тыыраһыыны сымнатыыга, сэбилэниини үлүһүйүүнү уодьуганнааһыныга Советскай Союз инициативалара.

Социализм аан дойдутааҕы позициятын бөҕөргөтүү—эйэни бөҕөргөтүү сүнньэн суолталаах фактора.

Уопсай уонна профессиональнай үөрэх оскуолатын реформата—сайдыылаах социализмы салгыы сайыннарыы быстыспат сорҕото.

Уопсай уонна профессиональнай үөрэх оскуолатын реформатын политическай, социальнай-экономическай уонна идеологическай суолтата.

Уопсай уонна профессиональнай үөрэх оскуолатын реформатын олоххо киллэрии—партия уонна норуот хаан-уруу дьыалалара.

Дэтиттэр сайдыылаах личноһы иитии—биһиги стратегическай сыалбыт.

Биир кэлим, үлэҕэ иитэр, политехническэй оскуола туһунан ленинскэй идеялары салгыы сайыннарыы.

Оскуола уонна норуот үчүүтэлин туһугар кыһамньы—сүҥкэн суолталаах партийнай уонна государственнай сорук.

Оскуола производствоны кытта чугаһаһыыта—оскуола реформатын сүрүн туһаайыылараттан биирдэстэрэ.

Ыччакка обществоҕа туһалаах үлэҕэ таптала иитии—бастакы суолталаах сорук.

Биһиги предприятиебыт оскуоланы шефтээһинэ.

Хас биирдии үөрэнээччигэ марксистскай-ленинскэй бигэ итэҕэллээх буолуу. Ийэ дойду дьылҕатын иһин эппиэтинэһи өйдөөһүнү иитии—оскуола үрдүк анала.

Ыччаты кылаассабай буһарыы-хатарыы — үлэ коллективтарын дьоһуннаах соруктара.

Эдэр көлүөнэни иитиигэ дьиэ кэргэн оруолун үрдэтээххэ.

Биһиги оҕолорбутун хайдах иитэбитий? (Бэйэ үлэтин коллективын холобурунан).

Оскуола реформата—норуот үөрэҕириитин систематын бүтүннүүтүн сайыннарыы төрдүтэ.

Үүнэр көлүөнэни коммунистическай иитиигэ салгыы тупсарыыга комсомол соруктара.

Оскуола реформатын олоххо киллэриигэ профсоюзтар оруоллара.

Биһиги предприятиебыт 1984 сыл бастакы кварталыгар хайдах үлэлээтэ?

Пятилетка эппиэттээх кирбиитигэр хаһаайыстыбаннай үлэ тыҥааһынын күүһүрдүөҕүҥ.

1984 сыл былаанын барытын кэрдэрүүлэргэ толоруоҕуҥ уонна аһары толоруоҕуҥ.

УМНУЛЛУБАТ ТҮГЭННЭР

Чурапчы аҕыс кылаастаах оскуолатын Зоя Космодемьянская аатынан дружинатын В. И. Ленин төрөөбүт күнүгэр аналлаах үөрүүлээх сбора үрдүк тэрээһиннээхтик атаарыллыбыта.

Пионерскай этэрээттэр баһаатайдара, дружина советын председателэ старшай пионер-баһаатай П. П. Неустроевка рапордары туттарбыттарын кэнниттэн эдэр ленинецтэри оскуола директора Р. Р. Абрамов, Аҕа дойду Улуу сэриитин кыттыылааҕа А. Т. Старостина уонна да атыттар итиитик эҕэрдэлээтилэр.

Итинтэн салгыы үөрүүлээх быһыыга-майгыга III кылаас 15 үөрэнээччилэрэ В. И. Ленин аатынан Бүтүн Союзтааҕы пионерскай тэрилтэ кэккэтигэр киирэн Мактыа тылы биэрдилэр. Кинилэргэ кыһыл кыһыл хаалтыстары үлэ уонна сэрии ветераннара баайдылар.

Эмиэ ити үөрүүлээх күн оскуола 7 чулуу пионерлара ленинскэй комсомол кэккэтигэр ылыллыннылар.

Бу кэрэ-бэлиэ күн киэҥ программалаах концерынан түмүктээннэ.

Маша СПИРИДОНОВА.

ДРУЖИННИКТАРГА—НАҔАРААДАЛАР

Дойдуга народнай добровольнай дружиналар тэриллибиттэрэ 25 сыла туолуутунан сиэбэстээн дружинниктар улахан бөлөхтөрө Саха АССР Верховнай Советын Президиумун Бочуоттаах Грамоталарынан, «Туйгун дружинник» значогунан наҕараадаланнылар.

Биһиги оройуоммуттан Дириҥнээҕи ДНД этэрээтин командира Е. Д. Эверстов Саха АССР Верховнай Советын Президиумун Бочуоттаах грамотатынан уонна «Туйгун дружинник» значогунан наҕараадаланна. ДНД Сылаҥнааҕы, Хатылытааҕы, Хайахсыт орто оскуолатынааҕы уонна «Сельхозтехника» холбоһуктааҕы этэрээттэрин командира И. П. Марков, Г. А. Потапов, Н. А. Окопешников уонна Е. А. Борисов, Эрилик Эристиин аатынан совхозтааҕы ДНД чилиэнэ Ф. А. Иванов «Туйгун дружинник» значогунан наҕараадаланнылар.

Советскай милиция бастыҥ көмөлөһөөччүлэрин, общественнай бэрээдэгэ араҥаччылыырга сыһыана суох үлэлиир народнай добровольнай дружиналар наҕараадаламмыт чилиэннэригэр итиитик эҕэрдэлиибит! Дьоммут нус-хас олорун туһугар дьаныардаах олохторугар соргуну баҕарабыт.

Куоталаһыы экрана

Инники күөҥҥэ иһэр совхозка ● Райпотребобществоҕа ●

БИҺИГИ МАЯКТАРБЫТ

«Мындаҕаайы» совхоз кыстык аасыыт ыйдарыгар хас биирдии фуражнай ынахтан 652-лии кг, ол иһигэр быйыл бастакы кварталга 248-тыы кг үүтү ыан быһаанын сибиһиилээхтик толорон иһэр. Үүтү государствоҕа туттарыы кварталлааҕы сорудаҕа 21,3 бырыһыан аһарыллынна. Совхоз үргүүгэн 390-ча ынах төрөөбүтүттэн 280-тан тахсата сиргэрыллынна. Онон совхоз социалистическай куоталаһыыга кыайыылааҕынан тахсан ССКП райкомун уонна райсовет исполкомун көһөрүллэ сылдьар Кыһыл знамятын эссэ тутуу илдьэ хаалла.

Итиннэҕэ барытыгар бастыҥ коллективтар, чулуу рабочайдар сүрүн өйүүнэн буолаллар. Ыанньык фермалартан кыһалар ыйдарыгар эрэл-дэхсиэ үчүгэй көрдөрүүлээх «Сардаана» комсомольскай-ыччат ферма (Соловьев отделениета) коллектива бастаан иһэр. Кинини ситтэрэх ыанньыксыт А. Л. Сергеева салайар. Иккис миэстэҕэ кварталлааҕы сорудаҕын 112 бырыһыан толорбут «Юбилейнай» комсомольскай-ыччат ферма (старшай С. Н. Дьяпова) тахсыта. Оттон А. Г. Егорова старшайдаах Кыстык Кутда I корпуһун коллектива үһүс миэстэлээннэ. Совхоз 5 ыанньык фермалара бары сорудахтарын толорон иһэллэр.

Ыанньыксыттартан фуражнай ынах ахсыттан сылга 2500 кг үүтү ыларга куоталаһааччылартан А. В. Игнатьев (Кыстык Кутда 1 корпуһа) бастаата. 2000 кг диэри кирбиилээхтэртэн «Сардаана» эдэр ыанньыксыта Егор Собакин куоталаһыыга кыайыылааҕынан тахсыта. Е. Н. Белолюбская («Юбилейнай»), Ф. К. Фомина (Кыстык Кутда 1 корпуһа) иккис уонна үһүс буоллулар. 1500 кг диэри эбэҥэтэлиистибэлээхтэртэн сорудаҕын 171 бырыһыан толорбут Михаил Лыткин («Юбилейнай») бастаата.

Булчуттартан Болугуртан комсомолец Степан Диодоров чорбойдо. Кини былааныҥ 212,4 бырыһыан толордо. Былааны икки бүк толорбут В. К. Диодоров уонна Герман Николаев (болугурдар) үһүс миэстэлэннилэр.

Механизатордартан ДТ-75 маарканаах тракторга оройуон рекордсмена сиидэстиир звенотун салайааччы Д. М. Ноев саамай үрдүк көрдөрүүлээннэ: кварталлааҕы сорудаҕын 302,8 бырыһыан толордо. П. П. Соловьев (Соловьев отделениета) иккис, кырдьаҕас механизатор К. Д. Гермогенов (Болугур) үһүс буоллулар. МТЗ-82 маарканаах тракторга М. Д. Николаев уонна П. М. Николаев (Соловьев отделениета) уонна П. Ф. Аммосов (Болугур) бастыҥ көрдөрүүлэннилэр. Оттон МТЗ-52-80 маарканаахтарга кыайыылаахтарынан П. И. Дорогунов, комсомолец Василий Васильев (иккиэн болугурдар) уонна В. С. Харлампьев (Соловьев) буоллулар.

Шофердар куоталаһыыларыгар ММЗ маарканаах автомашинаҕа А. Д. Аржаков бастаата, М. Н. Саввин иккис (болугурдар) миэстэлэннилэр. Афанасий Дмитриевич былааныҥ 285 бырыһыан толордо. ГАЗ-53 автомашинаҕа сорудаҕын 261 бырыһыан толорбут А. С. Бурнашев кыайыылааҕынан тахсыта. Кварталлааҕы былааныҥ 76 бырыһыан куоһарбыт Е. П. Дьячковскай иккис миэстэлэннэ.

Уопсай түмүккэ 13,6 баллы ылан Болугур отделениета совхозка кыайыылааҕынан тахсыта. Киниэхэ көһөрүллэ сылдьар Кыһыл знамя туттарылынна.

С. ПОПОВ.
совхоз профкомун председателэ.

ПРИЛАВОК БАСТЫҤНАРА

Оройуон эргиэнин предприятиеларын социалистическай куоталаһыыларыгар сыл бастакы кварталын түмүгүнэн Д. И. Ноев директордаах Амматааҕы эргиэн предприятиета кыайыылааҕынан тахсыта. Коллектив 427 тыһ. солк. табаары атыылыахтааҕын 466,9 солк. толордо. Кинилартэн 2,5 баллынан хаалан Дириҥҥээҕи эргиэн предприятиета (директор Н. Г. Пестерев) иккис миэстэлэннэ. Үһүс миэстэни уруккү өттүгэр хаалыылаах Хатылытааҕы эргиэн предприятиета (В. Х. Иванов) ылла.

Промтоварнай маҕаһыыннар куоталаһыыларыгар М. С. Масаева сэбиэдиссэйдээх Хатылы маҕаһыына былааныҥ 134,7 бырыһыан толорон бастаата. Сылаас маҕаһыына (Т. Д. Монастырева) 60 тыһ. солкуобайдааҕы атыылыахтааҕын 13 тыһ. солк. куоһаран иккис буолла. Ас-үөл маҕаһыыннарыттан оройуон кииниҥээҕи үүт маҕаһыынын коллектива (В. П. Монастырева) кыайыылааҕынан тахсыта. Кинилэр былааннарын 142 бырыһыан толордулар. Общественнай аһылык тэрилтэлэриттэн Н. Т. Саввина сэбиэдиссэйдээх Дириҥҥээҕи остолобуой куоталаһыы иннин күөнүгэр тахсыта.

Коллективтар ылыллыбыт тэтимнэ ыһыктыбат иһин күүрээннээхтик үлэлииллэр. Улуу сэрдьит В. И. Ленин төрөөбүтэ 114 сылын көрсө 15 коллектив, ол иһигэр эриэдэхси ситиһиилээхтик үлэлиир интернат-оскуолатааҕы (сэбиэдиссэй С. Г. Адамова), Чакырдааҕы (Е. Р. Данилова) ас-үөл маҕаһыыннара, Хайахсыттааҕы (В. С. Поисеева), Чыаппаратааҕы (А. Ф. Пестрякова) промтоварнай маҕаһыыннар баллар.

М. ТРОФИМОВА.

— Тыа сирин олоҕо: опыт уонна проблемалар —

ССКП Киин Комитетын «Партия Орловскай уобалас Глазуновскайдааҕы райкомун ССКП КК мам ыһыынааҕы (1982 с.) Пленумун ууураахтарын толоруута үлэтин туһунан» уураахта тыа сирин үлэһиттэрэ туһаныллар илик ис кыахтары көрдөөһүннэригэр салалтаннан буолла.

Бу оройуон хаһаайыстыбалара биригээдэнэн бадаэрээт ньыматын киэҥник тутталлар. Билигин манна хаһаайыстыбаннай ахсааныттан 34 механизированнай звенолар үлэлииллэр. Үлэ тэрээһинин саҥа көрүҥэ сымна сүөһү иитиитигэр эмиэ киирэр. Быйылгы сыл бүтүүтүгэр биригээдэҕэн бадаэрээтинэн 40 ферма коллективтара үлэлиэхтэрэ.

Үлэ прогрессивнай форматын олохтооһун биллэрбэстор түмүктэри биэрэр: хонуу үлэлэрин ытыыта болдьохторо кылгатыллыннылар, хаачыстыбата тубуста, агротехника быраабылалара кытаанахтык тутуһуллар буоллулар, үлэ дьиссипилинэтэ бөҕөргөөтө, үлэ оҥорумтуота үрдээтэ.

Бастыҥ хаһаайыстыбалар опыттара итэҕэтиилээхтик дакаастыыр: тыа сиригэр үлэ тэрээһинин таба формата көһүннэ. Киин колхоз эбэтэр совхоз бүтүннүүтүн интэриэһин кытары хаһаайыстыбаннай ахсааннаах коллективтар уонна хас биирдии үлэһит интэриэстэрин ордук таба дьүөрэлиир.

Партия Глазуновскай райкома улахан болҕомтону оройуоннааҕы агропромышленнай холбоһук үлэтигэр туһаайар. ОАПХ үлэтигэр капиталы эбии угуу, техника уонна минеральнай уоҕурдуу фондаларын аналлаах курдук хаһаайыстыбаннай экономическай усулуобуйаларын тэриир баай средстволардаах.

Оройуон коллективнай бадаэрээтинэн үлэлиир механизированнай звенолара 26-лара бэйэлэрэ сэбэообороттаахтар. Онон кинилэр салайааччылара сир оҥоһуутун научнай тэрүттээх системаларын туһаналларга кыһаналлар. Оҥуоха улахан болҕомтолорун Жданов аатынан колхоз кылаабынай экономиһа Р. В. Ильина, звено салайааччыта Н. Д. Заболотскай уонна үүнээйини үүннэрэр сыах начальнига В. Д. Мищенко (уҥаа снимокка) уураллар.

Аллараа снимокка: «Сельхозхимия» холбоһук механизатордара «Глазуновскай» совхоз оҕуруотун сиригэр иэнэскэлээһини ыыталлар.

ССТА фотохрониката.

«ЛАДЕ» — СЭЛИЭҺИНЭЙ САҤА СУОРДА

Сир оҥоһуутун бөрө дуукэуйатын уларытыыларыга тыа хаһаайыстыбатын культураларын үүнүүтүн үрдэтиигэ быһаччы туттулуктаах.

Үүнүүнү үрдэтиигэ сөптөөх севооборду олохтооһун, бастыҥ агрономическай ньымалары туһаныы уонна ордук үүнүүлээх суорталары ыһыы быһаарар суолталаахтар. Торолоох да үчүгэй сиргэ олохтоох усулуобуйаҕа сөп түбэспэт, түбэспиччэ суорду ыстахха үрдүк үүнүүнү ылыллыбат. Үчүгэй суорт биир оҥкуота суох үүнүүнү үрдэтэр. Онон сөптөөх суорду ыһыы — билиигин сүрүн көрдөбүл.

Лена илин эҥээрин алаастаах эбэҕэ Мэҥэ-Хаҥаластааҕы государственнай сортовой участок 1949 сылтан 100-тэн тахса сэлиэһинэй суорда иһин үөрэттэ. Билигин турутунан «Скороспелка улучшенная» уонна «Заря» оройуоннаммыт суорттар бааллар. Кинилэртэн тэҥнээн көрөр хоннтуруол быһыытынан конкурснай боруобалааһыныгар «Заря» сылдьар. Бу Ленинградскай уобалас Тыа хаһаайыстыбатын Хотугулуу-арҕааҥы научнай-чинчийэр институтун суорда, көрүҥэ лютесценс. Сэлиэһинэй бу суорда кураан сайын 58, хонуунан ситэр, оттон ардахтаахха 80 хонукка тиийэ сиэмэтин ситиитэ уһуур. Курдааны орто тулуйар. Сиэмэтин абсолютнай ыйааһына 35 грамм. Тохтумтуутун бырыһыана намыһах. Ардахтаах күһүн сиэмэтин тахсымтата намтыыр. Биһиги эспабытыгар 1972 сылтан оройуоннаммыта, киллэриллибитэ.

1983 сыллаахтан саҥа олох сэлиэһинэй «Ладе» суорда Лена илин эҥээрин алаастаах зонаҕа оройуоннааһыныгар киллэриллиннэ. Бу суорт сортоучасток баһылабаларыгар 3 сыл конкурснай боруобалааһыны барда, 4 сыл производствоҕа ыһылынна.

«Ладе» оройуоннаммыт «Заря» суорттан 2 хонугунан эрдэлээн ситэр, сиэмэтин ситиитэ тэҥҥэ барар. Сиэмэтин абсолютнай ыйааһына 37,4 грамга тэҥниир. Тохтумтуутун бырыһыана эмиэ намыһах. Тахсымтыата 98 бырыһыанга тэҥнэһэр (күһүн астаммытын кэнниэ), оттон «Заря» суорт 93 бырыһыан. «Ладе» конкурснай боруобалааһыныгар үүнүүтэ гектартан ортотунан 13,9 центнер, производственнай ыһыыга — 12,3 центнер.

Билигин сэлиэһинэй «Ладе» диэн суордун түргэнник элбэтэр соруктуур. Быйыл сортоучастокка конкурснай боруобалааһыны таһынан 5 гектарга уйһатыыга ыһыллыаҕа.

А. МОХНАЧЕВСКАЯ.
Мэҥэ-Хаҥаластааҕы сортоучасток агронома.

Хаһыат туруоруутунан

«Саҥа олох» кулун тутар 27 күнүнээҕи нүөмэригэр бэчээттэммит «Нарылыйыммахха» диэн тобулуох ыстатыйа сүпьүнэҥ Карл Маркс аатынан совхоз парткомун секретара В. Е. Попов уонна ити совхоз кылаабынай агронома И. Н. Шестаков редакцияҕа маннык эппиэти ыыттылар.

«Ыстатыйаҕа Одьулуун отделениета саас ыһыыга бэлэмнэниитэ таһаарбыт итэҕэстэрэ саамай сөпкө ыйыллыбыттара. Олору туоратыыга кэккэ дьаһаллар ылыллыннылар: 1500 гектарга, ол иһигэр 300 гектардаах баһыыкаҕа, хаар тиэтиллиннэ, 321 гектардаах сайыҥҥы паардарга сиргэ гектарыгар ортотунан 14,9 тонна органическай уоҕурдуу киллэриллиннэ, сиэмэ бүтүннүүтэ ыраастаабытын ситэриллэн, эмтээһин саҕаланна. ЗАВ-20 агрегат быйыл сайын үлэҕэ киллэриллиннэ. Ыһыыга туттуллар тракторлар, холбоһор массыыналар бааллар, оройуону субу күннэргэ ситэриллиэҕэ. Комплекснай химиялааһыны 100 гектарга ыытарга «Сельхозхимия» холбоһугу кытта дуогабар түһэрсилиннэ. Коммунистическай субу тутуутунан 1770 устуука бүтэй баҕаната, 600 тэтэ сиэрдийэ бэлэмнэннэ, оттон агара мээстэтигэр таһылынна. Бу үлэ ээсэ салҕаныаҕа. Туорахтаах культураларга уонна силаэскэ аналлаах звенолар састааннара, салайааччылара бигэргэтиллиннилэр. Бу күннэртэн ити звенолар сорох чилиэннэрэ атын үлэлэртэн босхолонон бэйэлэрин аналларынан дьарыктанан эрэллэр».

Эһигини хайдах хааччыйаллар?

МИННЬИГЭС АС МААСТАРДАРА

Хоптоҕо Дириҥҥэ остолобуой аһыллыбыта уонтан тахса сыл буолла. Ити кэмҥэ оройуон биир бөдөҥ совхоһун киинигэр үлэлиир бу общественнай аһылык предприятиета тыа сирин олохтоохторугар элбэх оҥоһугу оҥордо, бастыҥ коллектив аатын ылан ылла.

Билигин манна уонча эдэр кыргыттар үлэлииллэр. Валентина Мартьянова — старшай повар, Парасковья Тарабукина — буфетчица, Мария Попова уонна Светлана Казенкина — кондитердар.

Кыргыттар кырдьыга да кыһанан-мүһэнэн үлэлииллэр, остолобуойдарын ис уонна тас өттүн мэлдьи ыраастык, үчүгэйдик туталлар уонна, саамай кылаабынайа, кинилэр кыһыннары-сайыннары минньигэстик бэлэмнээммит бүлүүдэлэринэн харгыһа суох хааччыйаллар. Бөһүөлэк олохтоохторо кэлиҥҥи сылларга хас бырааһыыннык ахсын маннан талбыт кондитерскай оҥоһуктарын атыылаһан олус абыраналлар. Хайа уонна сыбаайбалар! Эдэр дьон ыал буолуулара барыта манна буолар үөрүүттэн - көтүүттэн саҕаланар. Оттон ол тэһө түбүктээҕин уонна эппиэттээҕин билигин киһи барыта өйдүүр.

Бу дьоҕус коллектива үчүгэй үлэтин, дьоҥҥо оҥорор үтүөтүн-өҥөтүн туоһулара буолан остолобуой биир муннугар Бочуоттаах грамоталар, Хайҕал суруктар, Кыһыл вымпеллар түмүллэн тураллар.

М. АДАМОВА.

«БАҺЫЫБА, НАТАЛЬЯ ЯКОВЛЕВНА!»

Ааҥ аһыллыына, хотон ааҥа. Оттон: «Хайнаҕытый, оҕолоор!» диэн барт эрчимнээх, түргэн саҥа иһиллиннэ.

— Бай, ити кимий? Биһигини моҕор хуу!

— Суох, мөхпөт. Эбиэт бэлэм буолла, тахсан аһааҥ,— диир.

— Дьэ бу повар, дьиҥнээх повар. Ол эрээри... Күөһү эрэ оргүйүмүөххэ, бириэмэ көрдөрүө,— кии эрэ эҕэлээхтик этэ.

Ити түбэлтэттэн ыла хас да ый ааста. Этэргэ дылы, бириэмэ даҕаны көрдөрдө.

— Кырдьыгынан кэпсээтэххэ, тэйиэн-түлүйэн олорбутум. Олоҥ совхоз отделениетын салалтата фермаҕа поварга диэбитин ылыныан үлэлии сылдьабын. Сэтиинньиттэн саҕалаабытым. Биирдэ санаатахха дьон-норуот бу бэйэлээх оро кэтэҕүллэн үлэлиир кэмигэр доруобай эрээри пенсияҕа тахсыбытым диэн олоруннан кэбиһэр табыгаһа суох. Эти, үүтү быһаччы оҥорор, государство сакааһын толорор рабочай ыччаттарга көмөлөһөр диэн бочуот буоллаҕа,— Наталья Яковлевна, кыл баччы суйуллубут иһиттэргэ сыһыылаас минин кутан уһаты тардыллыбыт остуолга эргиччи уура-уура, сэһэргиир.

Сотору буолаат субан сүөһүнү хас да сылга көрбүт, төлөһүппүт Татьяна Андреева, бу үлэҕэ быйыл саҥа «сүрэхтэммит» Надежда Лазарева, биригадыыр Екатерина Скрябина, зоотехник Александра Парфенова уо. д. а. утуу-субуу киирэн остуолу тула олорон үөрэ-кото аһаабытынан бардылар.

Кинилэр бары бу уруккута учуутал илдээх Н. Я. Попова поварынан ананыаҕыттан итии аһылыктара эмтэннилин - сиикэйэнин түпсүбүтүн, онон быйыл олус абыраммыттарын туһунан кэтэҕэмэйэ суох кэпсиир дьон буоллулар. Ити — «Кэскил» комсомольскай-ыччат ферма киэн туттар кыргыттара.

— Минньигэс аһыҥ, итии чэйиҥ иһин баһыыба, Наталья Яковлевна!— дэһэллэр кинилэр.

В. ЛАЗАРЕВ.
Кытааннах.

Комментатор колонкалара

АФГАНИСТАНЫ КЫТТА БИИР САНААЛАНЫЫ

Афганистаҥҥа Муус устардааҕы революция кыайбыта алта сыла, муус устар 27 күнэ, буолааары турдаҕына планета прогрессивнай күүстэрэ итиэ дойдуну кытары биир санааланыы иҥниэлэтин ыыталлар. Афганистан Демократическай Республикатын норуота бэйэтин национальнай быраабыныыгар көрөхан быһыыга-майгыга көрөөрү күһаланна. Империализм уонна реакция күүстэрэ АДР-ы утары ыытар биллэриилибэтэх сэриилэрин кэҥэтэллэр. Наймыламмыт олорууохсуттар уонна диверсаннар кыраныысса урутаан ыыталлар бандалара хотторуулары аахсыбакка туран, аналлаах тас сулуусбалар, бастатан туран АХШ КРУ-та, Пакистан территориятыгар баар элбэх аҥкабиннаах лааҕырдарга Афганистаҥҥа ыытарга аналаах басмачтар сэриттан саҥа бандаларын бэлэмниллэр. Кинилэрэ олорүү уонна урусхаллааһын саамай аныгылыы средстволарынан сэбилэниллэр. Америка Пентагона эттутэс быйылгы финансовай сылга онуоха 125 мөлүйүөн доллар анаата.

Аан дойдутааҕы реакция түлүк уутун Афганистаннааҕы революция, тоһо да ыарахан буоллар, билиҥҥитэ кыра-кыра да буоллар бэйэтин сыалын олоххо киллэрэргэ эрэллээх хардыылары оҥорор чахчыта уйгуурдар. Ити сыал: норуоту дьоллоох, оттон Ийэ дойдуну чэлгийэ сайдыылаах оҥоруу. Сир-уу реформатын ыытыы хаамыытыгар төлөбүрэ суох өлүү сири 300 тыһыынчаҕа чуттаһыыр баалыһай дьаа-каргаттар ылыллар. Кинилэргэ наматыллыбыт сыанаҕа химическэй уоҕурдуулар, сортовой сиэмэни атыылаһалларыгар, тыа хаһаайыстыбатын инвентарын уонна массыыналары булуналларыгар кредит бэриллэр.

Билиҥҥи республикаҕа рабочайдар үлэлэрэ төрдүттэн уларыйда. Кинилэр нуормаламмыт үлэ күннээхтэр уонна төлөнөр уопускалаахтар. Үлэһиттэр олорор дьиэлэрин тутуу кэмэ кэҥиир. Афганецтарга барыларыгар, национальностарыттан уонна биистэриттэн тутулута суох, үөрэххэ киирэр аан аһаҕас.

Республика экономикаҕа уонна социальнай эйгэҕэ хайыы-үйэ ситиспит кыайыылары АДР дьаһалаларыгар тас күүстэр сэбилэниилээх өрөөһүүлэрэ суоҕа эбитэ буоллар ыдан улахан буолуохтар этэ. Вашингтон уонна кини союзтаахтарын үтэрииэн тэриллэр бандьыыттар болохтөрө промышленноһы уонна тыа хаһаайыстыбатын производствотын сатарыттарга, транспорт үлэтин кэһэргэ, дьоннору саамай наадалаахтарынан хааччыйыылаахтарыгар, онон ыы харгыстыырга, бы кинилэр астыммат быһыыларын-майгыларын ресүөскэтэргэ, кинилэри революционнай быһаараһы утары туруорарга соруналлар.

Ол үрдүнэн, тоһо да мараахаттардааҕын иһин, Афганистаны чэлгитэр үлэ саҕаҕанар. Борустуой афганецтар саҥа тутул ордуктарын улам ордук өйдүүллэр. Норуот интэриэһигэр киэҥ социальнай-экономическай уларыта тутуулары ыытар АНДП уонна правительство политикалара нэһилиэнньэ араас арагалаларын өйөбүллэрин көрсөр. Итиннэхэ—республика иинники ситиһиилэрин, кини бары өстөөхтөрө мүччүрүйбэккэ түҥнэстиилэрин мэктиэтэ.

А. БИРЮКОВ,
ССТА кырытааччыта.

АДР. Куораттар уонна кииштактар олохтоохторо АНДП уонна революционнай правительство ыҥырыыларынан революцияны көмүскээччилэр этэрээттэрин тэрийтиллэр.

Снимоктарга: Бобоали киишлак баайыйбайа Хамрох —гражданскай оборона этэрээтин чилиэнэ; АНДП КК чилиэнигэр кандидат Джауэджан Яан Клыч (орто) бааһынайдардыын кэпсэтэр.

ССТА фотохроникката.

Спорт

«Доҕордоһуу» турнирга

Сотору тааҕыта оҕо спортивнай оскуолатын 11 ыытыллээччитэ Дагестанскай АССР Хасавюрт диэн куоратыгар ыытыллыбыт үөрэнээччилэр «Доҕордоһуу» диэн хонгул тустууга Бүтүн Союзтааҕы турнирдарыгар кытталлар. Күрэхтэһиигэ Грузинскай, Казахскай, Армянскай, Украинскай ССР-тан, Ямало-Ненецкэй национальнай уокуруктан уонна Дагестанскай АССР бары куораттарыттан 350 эдэр бөҕөс күөн көрүстэ.

Турнир аан бастаан 1979 сыллаахха улахан дьоҥҥо ыытыллыбыта. Оҕолорго быйыл бастаан тэрилиннэ. Кэлиҥҥи маныа оҕолорго аан дойдутааҕы турнир ыытыллара былааннанар.

Хасавюрт спортивнай оскуолатыгар РСФСР үтүөлээх тренердэрэ бииргэ төрөөбүттэр Алихан уонна Салимхан Джамалдиновтар үлэлииллэр. Барыта 550 оҕо эрчиллэр. Оскуола хонгул тустууга 9 международнай кылаастаах маастара, 60-таҥ тахса Советскай Союз спордун маастарын иитэн таһаарбыт. Быйыл 2 ыытыллээччи Союзка чемпионнаабыттар.

Турнирга оҕолорбут, улахан ситиһиилэммэтиллэр эрээри, элбэх наадалааҕы биллилэр, үгүс туһалаахха үөрэниллэр. Ол курдук, күрэхтэһии кэнниттэн хаалан 10-ча хонук Хасавюрт спортивнай оскуолатын оҕолорун кытта бииргэ эрчиллиилилэр, тоннон иһин Махачкала куорат «Спартак» ДСО үөрэнээччилэрин кытта матчевай көрсүһүүлэри оҥордулар.

Олохтоохтор биһигини олус истиҥник көрүстүлэр, күрэхтэһиилэр бары дьиҥ-чахчы доҕордуу быһыыга-майгыга ыытыллыылар. Дагестанецтар оҕолорбутун сайын атырдьах ыйыгар спортивнай лааҕырдарыгар сынньана киирэлларыгар ыҥырдылар.

С. МАКАРОВ.

Ыраас, чэбдик олох иһин

КИМИЭХЭ НАЙЫЛЫЫЛЛАРЫЙ?

Санитарнай ыйдар оройуон киинигэр сыл ахсын мөлтөхтүк ыытыллаллар. Быйыл да оннук буолла. Санитарнай эпидемиологическай станция үлэһиттэрэ санитарнай ый хас декадатын ахсын рейдэлэри ыытан 80 предписаниены суруйдулар, 9 тэрилтэ салайааччылара ыстарааптаннылар. Сельскэй Совет административнай комиссията 9 тэрилтэ салайааччытын ыраастыыр-чэбдигирдэр үлэни тэрийиилэрин туһунан отчуоттарын иһиттэ. Ол эрээри улахан хамсааһын тахсыбата.

Дьиэ-уот, коммунальнай хаһаайыстыба производственнай управлениета ыһыыгы оттугэр ыраастаһырдыыга былааннаах үлэни тэрийбэтэрин түмүгэр номуоҕа, бох-сыыс аһары муннуллан баран кыайан ыраастаммата. Сэлиэнньэ бастакы кварталын, бөһүөлэк алааһын, интернат-оскуола уопсайдарын, Ленин уулуссатын 21 нүөмэрдээҕи дьиэ тастара быстар мөлтөхтүк ыраастаннылар, бохтор бохторун ыраастыы да сорунматылар. Ол кир-хах бүтүннүүтэ бактериологическай анализа бэйэтэ [illegible] кутуллан эрэр. Хомуллубакка хаалбыт бох-сыыс сотору кэминэн киһи тумнан аастаҕына эрэ сатанар сытынан тунуйуоҕун, сахсырҕанан ыһыллаҕын киһи барыта билэр. Итиҥ сыстыганнаах ыарыылар төрүөттэринэн буолар.

Коммунальниктар олунньу сааһыгар баанньык ыйыыныааҕы үрүйэҕэ 2,5 тонна солярканы тоҕон баран ыраастаабаккалар. Солярка саасны ууну кытта үрүйэҕэ кутуллан эрэр. Үгүс маллар «Сельхозхимия» холбоһук хомуйуоҕа диэн балбаахтарын уулусска кыстаабыттара оннут, таҥ сыҕарыйбата. Сорохтор кирдээх уулары уулуссаҕа таһааран тоҕоллор. Уопсай дьиэҕэ олорооччулар коммунальниктар кэлэн ыраастыыхларын кэтэһэр эрэ буоллулар. Дьиҥэр, санитарнай ый кэмигэр массабай субуотунньуктар тэрилиннэхтэхтэр этэ, олорор дьиэлэр тастарын ыраастаһын, бэриэдиктээһин ыытыллыахтааҕа.

Бөһүөлэги ыраастыырдыы, көрдүүк уларыйын бэйэ бэйэҕэ найылаһыыны, культуралаах, аатыгар эрэ ыытыыны тохтотуохха. Маныаха микрорайоннар советтара сыла эрэиччи былааннаах үлэни ыыталлара, кодьүүстээх көмөнү оҥороллоро эрэйиллэр.

Н. КОМАРОВ,
оройуон кылаабынай санитарнай враһа.

Билэбин дуо?

АЙЫЛҔА ЭМЭ

Бэс эмтээҕин туһунан дьон былыр-былыргыттан билэллэрэ. Индияҕа өссө XV үйэҕэ бэс оргуйбут уутун иһэн сыыҥҥаттан эмтэнэллэрэ. Чугастыны ыллаахха, сут дьылга биһиги бэс хатырыгын аныыраҕа үрүҥ субатын хастаан ылан хатырар «бэс үөрэ» хааһыны сиэн итиҥ ыарыыттан быыһаммыппыт. Бэс скипидарын ревматизмы, невралгияны, о. д. а. ыарыылары эмтииргэ туһаналлар. Билиҥҥи медицина бэс буорун тымныйан малдыытын утары эмтэнэргэ туһанарга сүбэлиир. Оттон тыыга ыарыһахтарга бэс чагда салгынын саҕа туһалаах айыыах буолуо.

Бэс хатырыгыттан уонна иннэлэриттэн эфир арыыта таар буолан көтөр. Арыы бактериялары олорор фитонцидтар диэн веществолаах. Ол иһин тыыны эмтиир балыыһалары, санаторийдары бэстээх сирдэргэ туталлар. Бэс иннэтигэр баар «С» витамин яблоко гиэнинээҕэр 31, лимон гиэнинээҕэр 5,5 төгүл элбэх. Оттон «А» провитамина үүт гиэниниэҕэр 50, сымыыт гиэнинээҕэр 4 төгүл элбэх. «С» витамин кырдьаҕас бэс иннэтигэр ордук элбэх буолар. Саас бүтүүтэ, сайын витамин биллэрдик аҕыйыыр. Ол иһин эмкэ туһаныллар бэс иннэтин кулун тутартан ыам ыйыгар диэри, тымныы дьыл бэс ыйын саҕатыгар даҕаны хомуйуохха сөп.

Бэс иннэтиттэн витаминнаах утаҕы бэлэмниргэ бастаан иннэни үчүгэйдик сууйуллар, онтон дурпилакка кутан оргутуллар уонна сайҕаныллар. Ол кэнниттэн быһаҕынан илдьи кырбанар, мясорубкаҕа да эрийтэрнэххэ сөп. Ону мас хамыйаҕынан кыра ууга ор илдьи ыыһыйыллар. Маныаха кыраасканньах хамыйах, тимир ньуоска туттуллубат. Кыһыйаат тута оргуйан сойбут ууга (100 грамм мутукчаны 300 грамм ууга) кутуллар. Витамина үчүгэйдик сууралларын наадатыгар уксуус суурадыллын эбиллэр уонна фарфор иһиккэ 30 мүн туруоруллар. Ол кэннитэн хас да хос марлянан сииделэнэр.

Витаминнаах утаҕы күн иһэргэ эрэ сууттан оҥоһуллар. Ол болдьоҕо аастаҕына кини дьайыытын сүтэрэр. Оҕоҕо сирбу кытта булкуйан иһэрдиэххэ сөп. Үлэ судургутутан утары бэс мутукчатын сабыылаах иһиккэ 5—10 мүн. оргутан баран хаппаҕын ааппакка эрэ 2-3 чаас устата сойутан, онтон, бастыкы түбэлтэҕэ курдук, сиидэлээн эмиэ бэлэмниэххэ сөп.

Бэс куурдуллубут [illegible] тэһии 20 грамы иһиккэ такаан оргуйбут сылаас ууга кутан баран хаппахтаан 2-3 чаас устата итии сиргэ туруораллар уонна эмиэ сиидэлииллэр. Итинник утаҕы иһэр сылдьар оҕо аҥиинаан ыалдьыбат, сотоллубат.

Айылҕа бу эмин туһаныахха баар этэ.

Я. ПАВЛОВ.
Мугудай.

ОРОЙУОН КИИНИГЭР ҮЛЭҺИТТЭР ПЕРВЭЙ МААЙДААҔЫ ДЕМОНСТРАЦИЯЛАРЫН БЫЛААНА

Оройуон киинин үлэһиттэрин 1984 сыл Первэй Маайдааҕы демонстрацияларыгар колонналара маннык тэриллэллэр:

I КОЛОННА. Чурапчы орто оскуолатын коллектива. Мустар сирдэрэ—оскуола. Колонна начальнига **И. А. Никитин.**

II КОЛОННА. Интернат-оскуола уонна Чурапчы аҕыс кылаастаах оскуолатын коллективтара. Мустар сирдэрэ—интернат-оскуола. Колонна начальнига **К. С. Постников.**

III КОЛОННА. ССКП райкомун, ЫВСЛКС райкомун, райсовет исполкомун уонна кини отделларын, тыа хаһаайыстыбатын производственнай управлениетын, үп-баанк органнарын, военкомат, учреждениелар коллективтара. Мустар сирдэрэ—райсовет исполкомун дьиэтэ. Колонна начальнига **С. П. Попов.**

IV КОЛОННА. «Сельхозхимия» холбоһук, промкомбинат, эт-үүт комбинатын, редакция, типография коллективтара. Мустар сирдэрэ—редакция. Колонна начальнига—**М. Н. Павлов.**

V КОЛОННА. Сибээс узела, ЛТЦ, лесопункт, суол участагын, метеостанция, аэропорт, ДАЭС коллективтара. Мустар сирдэрэ—сибээс узела. Колонна начальнига **С. Н. Дьячковскай.**

VI КОЛОННА. Олоҕу-дьаһаҕы хааччыйыы, дьиэ-уот, коммунальнай хаһаайыстыба производственнай управлениетын коллективтара. Мустар сирдэрэ—олоҕу-дьаһаҕы хааччыйыы производственнай управлениета. Колонна начальнига **Н. М. Наумов.**

VII КОЛОННА. «Якутсельстрой» мехучастога, «Якутсовхозстрой» мехколоннната, лесхоз, ветбаклаборатория, ветстанция коллективтара. Мустар сирдэрэ—ветстанция. Колонна начальнига **И. С. Артемьев.**

VIII КОЛОННА. «Сельхозтехника» холбоһук, «Якутмелиоводстрой» мехучастога, «Якутсельэнерго» производственнай-эксплуатационнай предприятиетын коллективтара. Мустар сирдэрэ—ПМК хонтуората. Колонна начальнига **Е. А. Борисов.**

IX КОЛОННА. Доруобуйа харыстабылын уонна оҕо учреждениеларын коллективтара. Мустар сирдэрэ—амбулатория. Колонна начальнига **В. А. Стручков.**

X КОЛОННА. Эргиэн уонна общественнай аһылык тэрилтэлэрин коллективтара. Мустар сирдэрэ—райпо. Колонна начальнига **И. И. Монастырев.**

Коллективтар ыам ыйын 1 күнүгэр сарсыарда 10 чаастан ыҥыллыбыт сирдэргэ түмсэллэр. Онтон 10 чаас 30 мүн. военкомат аннытыгар тиийэн колонналарынан тураллар. Колонналар начальниктара стройдааһын бэрээдэгин кытаанахтык тутуһуннарыахтаахтар. 10 чаас 30 мүн. кэнниттэн колонналар В. И. Ленин аатынан площадка кэлэллэр.

КОМИССИЯ.

Редактор А. Е. ЧИЧИГИНАРОВ.

Таптыыр кэргэним, ийэбит, эбэбит, эдьиийбит, балтым **НОВГОРОДОВА Надежда Николаевна** үһүн ыарахан ыарыыттан өлбүтүн бары билэр дьонноругар, аймахтарыгар иһитиннэрэбит.

Кэргэнэ, оҕолоро, сиэннэрэ, бырааттара, эдьиийэ.

БИҺИГИ ААДЫРЫСПЫТ: почтовай индекс 678700, Чурапчы с. Карл Маркс уул. 12. ТЕЛЕФОННАРБЫТ: редактор—21-395, отделлар—21-495, уопсай 21-505.

«Саҥа олох» («Новая жизнь») — орган Чурапчинского райкома КПСС и районного ... Якутской АССР